

הדפוסים... די בחברון וכן... מלפא דפונטוס... דתהו קישר מתהפיד בעומרין... דעמורה שגאב דאפילו לאבוי הנה שגוי... דצבויים ומלפא דקרתא דבלעת דקרה היא זוער:

פירוש יונתן... דפונטוס. זה ככל, אריון שר הליטטים ברבה... דעומרין, צריך להיות כישור בכיף, פירוש כדור, ור"ל המלך... דתהו קישר מתהפיד בעומרין... דעמורה שגאב דאפילו לאבוי הנה שגוי... דצבויים ומלפא דקרתא דבלעת דקרה היא זוער:

ספורנו

דירתו באלתי ממרא: א ויהי בימי אמרפל מלך שנער... דתהו קישר מתהפיד בעומרין... דעמורה שגאב דאפילו לאבוי הנה שגוי... דצבויים ומלפא דקרתא דבלעת דקרה היא זוער:

רמב"ן

(א) ויהי בימי אמרפל מלך שנער. המעשה... דתהו קישר מתהפיד בעומרין... דעמורה שגאב דאפילו לאבוי הנה שגוי... דצבויים ומלפא דקרתא דבלעת דקרה היא זוער: (ב) וטעם ומלך בלע. מפני שמלך על עיר קטנה ואנשים בה מעט, ולא שם לו על פני חרץ.

אור החיים

א ויהי בימי יגו. טעם קדר יהודעה הענין, לומר כי ארבעה מלכים אלו תקיפים היו, לא ולמד עור אלהים... דתהו קישר מתהפיד בעומרין... דעמורה שגאב דאפילו לאבוי הנה שגוי... דצבויים ומלפא דקרתא דבלעת דקרה היא זוער:

כ"י יקר

בית אל מקום המקדש אמר להלן הנה הטוב הזה הלבנון... דתהו קישר מתהפיד בעומרין... דעמורה שגאב דאפילו לאבוי הנה שגוי... דצבויים ומלפא דקרתא דבלעת דקרה היא זוער:

to eternity. 16 And I will make your seed like the dust of the earth, so that if a man will be able to count the dust of the earth, so will your seed be counted. 17 Rise, walk in the land, to its length and to its breadth, for I will give it to you."* 18 And Abram pitched his tents, and he came, and he dwelt in the plain of Mamre, which is in Hebron, and there he built an altar to the Lord.*

14¹ Now it came to pass in the days of Amraphel* the king of Shinar, Arioch the king of Ellasar, Chedorloemer the king of Elam, and Tidal the king of Goyim: 2 That they waged war with Bera the king of Sodom* and with Birsha the king of Gomorrah,

of Abraham crystallized in seven mitzvos, the covenantal mission in 613 (*Abraham's Journey*, p. 106). Abraham built altars, but did not sacrifice animals or birds upon them. Instead, he sacrificed himself: his temptation, his instincts. Abraham offered a sacrifice of self-discipline. (*Droshos Un Ksovim*, p. 175).

וַיְהִי בַיּוֹם אֲמֶרְפֶּל - Now it came to pass in the days of Amraphel. The domination of the kings by Chedorloemer and their refusal to pay tribute to him sparked a conflict that had no relevance to Abraham *per se*. Yet this battle set a precedent that has followed the Jewish people throughout the ages. The Jew is repeatedly thrust into international conflict. We were caught between the empires of Babylon and Egypt during the period of the first Temple and were caught up by Rome and its efforts toward world conquest during the second. We were embroiled in the Moslem conquests in the time of the Gaonim. We were involved in subsequent wars on the European continent. This involvement will continue until the final battle of Gog and Magog as a prelude to the eschatological era (*Zech.* 14). During the war of the kings, Abraham realized that the Jew would continually be involved in conflicts that are not his own, that through his moral and ethical behavior he would be separate from other peoples, and that he must help his brother even if it would mean conflict with a much stronger foe. Abraham himself waged a long battle against these kings, and his descendants would wage another war against the seven nations for ultimate control of the land of Canaan. Abraham needed morale strengthening in order to wage such protracted campaigns. As a result, God made a covenant with him after this war, a covenant that went beyond the original promise that Abraham would inherit the land. Through the terms of this latter covenant, God Himself agrees to identify with Israel in times of travail: *I am with him in distress* (*Ps.* 91:15). When Israel is exiled, the Divine Presence is also in exile. His exile is the guarantee, the collateral so to speak, for the ultimate redemption of the Jewish people. (*Boston*, 1975)

אֲמֶרְפֶּל מֶלֶךְ שִׁנְעָר...עָשׂוּ מִלְחָמָה אֶת בְּרַע מֶלֶךְ סוּדִים - Amraphel the king of Shinar...waged war with Bera the king of Sodom. The Torah speaks here of two military blocs, two alliances. One bloc consisted of Amraphel king of Shinar, who, according to *Chazal*, was Nimrod. Nimrod led the entire world against God's kingship—הַמְרִיד אֶת כָּל הָעוֹלָם כּוֹלֵוֹ (*Eruvin* 53a). This bloc is represented by a group of people who were intoxicated by their own material success and technology, the generation of the dispersion. They held that man reigns supreme, and that by applying his mind he can conquer the universe and dethrone the Creator. They were power-crazed, and power intoxicated. Opposing this bloc, there was another, represented by Sodom, which had *dust of gold* (*Job* 28:6). This bloc represented the human quest for unlimited pleasure. Thus this was a clash not only of two armies, but of two world outlooks. (*Abraham's Journey*, p. 127)

בעל הטורים בראשית פרשת לך לך פרק יג

(ו) ולא נשא. ב' במסורה. הכא ולא נשא אותם הארץ. ואיך ולא נשא דוד מספרם (דה"א כז כג). שהיה להם רכוש הרבה אין מספר:

(ח) רעי. ב' במסורה. ובין רעי. ואיך ולא דרשו רעי את צאני (יחזקאל לד ח). מלמד שהוכיחם על שלא היו רועים הצאן כראוי ועל זה היה הריב. וזהו ולא דרשו רעי את צאני:

(יא) ויפרדו איש מעל אחיו. אברם. ס"ת שלום. לומר לך כדי לעשות שלום נתפרדו. וגם רמז לו שיהיה שלום לבניו. וזהו שנאמר (זכרים ב ט) אל תצר את מואב:

(יב) אברם. ב' ריש פסוק. הכא. ואיך אברם הוא אברהם (דה"א א א כז). וזהו שדרשו רבותינו ז"ל (מגילה יא א) כל מי שנאמר בו "הוא" הוא בצדקו מתחילה ועד סוף. וזהו אברם הוא אברהם בצדקו מתחילה ועד סוף. ועל כן אברם ישב וגו' ליפרד מלוט הרשע:

(יג) ואנשי סדום. ג' ואנשי ריש פסוק. הכא. ואיך ואנשי קדש תהיון לי (שמות כב ל). ואיך ואנשי תמיד יבדילו עוברים

בארץ (יחזקאל לט יד). פירוש ואנשי קדש וגו' ובשר בשדה טריפה זה אבר מן החי (חולין קב ב ע"ש). זה הוא ואנשי תמיד יבדילו עוברים בארץ, שהיו מזהירים להיות קדושים שלא להטמא וכן מקברים אברי ההרוגים (ע"פ המשך הפסוק (שם) מקברים את העוברים את הנותרים על פני הארץ לטהרה). ואנשי סדום רעים וחטאים, ומה היתה רעתם, כי מעכבים העוברים בארץ שלא יכנסו להם אורחים (סנהדרין קט ב). וזהו ואנשי תמיד יבדילו עוברים בארץ, הם הסדומיים המבדילין ומעכבין העוברים בארץ:

וחטאים. ד' במסורה. הכא רעים וחטאים. ואיך ושבר פושעים וחטאים יחדו ועוזבי ה' יכלו (ישעיה א כח). וחטאים אליך ישובו (תהלים נא טו). וחטאים בעדת צדיקים (שם א ה). פירוש רעים וחטאים על כן פושעים וחטאים יחדו יכלו. אבל אם יעשו תשובה, כדכתיב וחטאים אליך ישובו, יהיו בעדת צדיקים, כדכתיב וחטאים בעדת צדיקים (עי' סנהדרין קח א):

(יד) צפונה ונגבה וקדמה וימה. וליעקב אמר ימה וקדמה וצפונה ונגבה (להלן כח יד). לאברהם התחיל להראות לו זכות הקרבנות שנשחטים בצפון (עי' ב"ר מד יד). וליעקב הראה שבזכותו יעברו הים (שמו"ר כא ח). והיינו דכתיב (שמות יד לא) וירא ישראל את היד הגדולה, ישראל סבא (זהר פ' בשלח, ועי' תענית ה ב, רש"י ד"ה אף הוא בחיים):

(יח) ויבן שם מזבח. וסמיך ליה ויהי בימי אמרפל מלך שנער וגו' עשו מלחמה. רמז לו שצריכים בניו להביא קרבן קודם שיצאו למלחמה (מדרש חסרות ויתרות). והיינו דכתיב (תהלים כד - ו) יזכור כל מנחותיך ועולתך ידשנה סלה יתן לך כלבבך וכל עצתך ימלא נרננה בישועתך, ואחר כך ובשם אלהינו נדגול:

בראשית רבה (וילנא) פרשת לך לך פרשה מב

4

א [י.א.] ויהי בימי אמרפל מלך שנער, ר' יהושע דסכנין בשם רבי לוי פתח (תהלים לז) חרב פתחו רשעים וגו' חרבם תבא בלבם וגו', מעשה בר"א בן הורקנוס שהיו אחיו חורשים במישור והוא חורש בהר ונפלה פרתו ונשברה אמר לטובתי נשברה פרתי ברח והלך לו אצל רבן יוחנן בן זכאי והיה אוכל קוזזות אדמה עד שעשה פיו ריח רע, הלכו ואמרו לרבי יוחנן בן זכאי ריח פיו של ר"א קשה לו א"ל כשם שהבאיש ריח פיך על התורה כך יהיה ריח תלמודך הולך מסוף העולם ועד סופו לאחר ימים עלה אביו לנדונו מנכסיו ומצאו יושב ודורש וגדולי מדינתו יושבים לפניו, בן ציצית הכסת ונקדימון בן גוריון, ובן כלבא שבועי, ומצאו יושב ודורש הפסוק הזה חרב פתחו רשעים וגו', זה אמרפל וחביריו, להפיל עני ואביון זה לוט, לטבות ישרי דרך זה אברהם, חרבם תבא בלבם, ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם, א"ל אביו בני לא עליתי לכאן אלא לנדונו מנכסיו עכשיו הרי כל נכסי נתונים לך מתנה, אמר הרי הם עלי חרם ואיני אלא שוה בם כאחי, ד"א חרב פתחו רשעים ודרכו זה אמרפל וחביריו.

ב ויהי בימי אמרפל, ר' שמואל בר שילת פתח (קהלת ה) וגם זו רעה חולה כל עומת שבא כן ילך, א"ר שמואל בר שילת כמה דאתא בחליטין כן הוא אזיל בחליטין א"ר אבון כשם שפתח בד' מלכויות כך אינו חותם אלא בד' מלכויות, את כדרלעומר מלך עילם, ותדעל מלך גוים, ואמרפל מלך שנער, ואריוך מלך אלסר, כך אינו חותם אלא בד' מלכויות, מלכות בבל ומלכות מדי, ומלכות יון ומלכות אדום, רבי פנחס בשם רבי אייבו פתח (מיכה ד) והמה לא ידעו מחשבות ה' ולא הבינו עצתו כי קבצם כעמיר גרנה, למה כל אלה חברו אל עמק השדים כדי שיבואו ויפלו ביד אברהם הה"ד ויהי בימי אמרפל וגו'.

ג ד"א ויהי בימי אמרפל ר' תנחומא בשם ר' חייא רבה ור' ברכיה בשם ר"א זה המדרש עלה בידינו מהגולה, בכל מקום שנאמר ויהי בימי צרה, ויהי בימי אמרפל ומה צרה היתה שם עשו מלחמה, א"ר שמואל בר נחמן וחמשה הן, משל לאוהבו של מלך שהיה שרוי במדינה ובשבילו נזקק המלך למדינה וכיון שבאו בדברים לזקק לו אמרו אי לכו שאין המלך נזקק למדינה כמו שהוא למוד אם נהרוג את אוהבו הדא הוא דכתיב וישבו אל עין משפט היא קדש, אמר רבי אחא לא באו להזדווג אלא לתוך גלגל עינו של עולם, עין שעשתה מדת הדין בעולם הם מבקשים לסמותה, הוא קדש, א"ר אחא הוא כתיב, הוא שקדש שמו של הקב"ה בכבשן האש וכיון שבאו ברברים להזדווג לו התחילו הכל צווחים ווי, הה"ד ויהי בימי אמרפל, (ישעיה ז) ויהי בימי אחז, מה צרה היתה שם, (שם/ישעיהו ט) ארם מקדם ופלטתים מאחור, משל לבן שרים שנזדווג לו פדווגו להמיתו אמר אם אני הורגו עכשיו אתחייב מיתה לשר אלא הריני מושך מניקתו ממנו ומעצמו הוא מת, כך אמר אחז אם אין גדיים אין תישים, אם אין תישים אין צאן, אם אין צאן אין רועה, אם אין רועה אין עולם, כך היה סבור בדעתו לומר אם אין קטנים אין תלמידים, אם אין תלמידים אין חכמים, אם אין חכמים אין זקנים, אם אין זקנים אין נביאים, אם אין נביאים אין הקב"ה משרה שכונתו עליהם, הה"ד (שם/ישעיהו ח) צור תעודה חתום תורה בלמודי, רבי חוניא בר אלעזר אמר למה נקרא שמו אחז שאחז בתי כנסיות ובתי מדרשות, ר' יעקב בר אבא בשם ר' אחא, אמר ישעיה (שם/ישעיהו ח') וחכיתי לה' המסתיר פניו מבית יעקב אין לך שעה קשה כאותה שעה שכתב בה (דברים לא) ואנכי הסתר אסתיר פני בעת ההיא, ומאותה שעה קויתי לו שאמר כי לא תשכח מפי זרעו, ומה הועיל לו (ישעיה ח) הגה אנכי והילדים אשר נתן לי ה' לאותות ולמופתים וכי ילדיו היו והלא תלמידיו היו אלא מלמד שהיו חביבים עליו כבניו וכיון שאחז בתי כנסיות ובתי מדרשות התחילו צווחים ווי, ויהי בימי אחז, ויהי בימי יהויקים, ומה צרה היתה שם (ירמיה ד) ראיתי את הארץ והנה תהו ובהו, משל לשר ששלח פרסטגמא שלו במדינה מה עשו לה בני המדינה נטלו אותה וקרעו אותה ושרפו אותה באש שנאמר (שם/ירמיהו לו) ויהי כקרוא יהודי שלש דלתות וארבעה פסוקי, כיון שהגיע לפסוק (איכה א) היו צריה לראש קרעה בתער הסופר והשלך אל האש עד תום כל המגלה על האש אשר על האח כיון שראו הכל כן התחילו הכל צווחים ווי, ויהי בימי יהויקים, (רות א) ויהי בימי שפוט השופטים, ומה צרה היתה שם ויהי רעב בארץ, למדינה שהיתה חייבת ליפס לשר שלח השר גבאי טימיון לגבותה מה עשו לו בני המדינה נטלו אותו והכו אותו ואח"כ אמרו אי לנו כשירגיש השר בדברים הללו מה שבקש לעשות לנו עשינו לו כך בימי שפוט השופטים היה אדם מישראל עובד עבודת כוכבים והיה הדיין מבקש להעביר עליו מדת הדין והיה הוא בא ומלקה את הדיין אמר מה שבקש לעשות לי עשיתי לו אמרו אי לו לדור ששפטו את שופטיהם, הה"ד ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ, (אסתר א) ויהי בימי אחשוורוש, ומה צרה היתה שם להשמיד להרוג ולאבד, משל לשר שהיה לו כרם אחד ונזדווגו לו ג' שונאים הראשון מתחיל מקטף בעוללות, והב' מזנב באשכולות, והג' מעקר בגפנים, כך פרעה (שמות א) כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, נבוכדנצר (ירמיה כט) החרש והמסגר אלף, ר' ברכיה אמר החרש אלף והמסגר אלף, רבנן אמרין כלם אלף, המן ביקש לעקור הגפן כלה שנאמר (אסתר ג) להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים וגו', וכיון שראו הכל כן התחילו צווחים ווי הה"ד ויהי בימי אחשוורוש ר"ש בר אבא משום ר' יוחנן בכל מקום שנאמר ויהי משמש צרה ושמתה, אם צרה אין צרה כיוצא בה, ואם שמחה אין שמחה כיוצא בה, אתא רבי שמואל ב"ג = בן נחמני = ועבד פלגא בכל מקום שנאמר ויהי משמש צרה, והיה שמחה, מתיבין ליה והכתיב (בראשית א) ויהי אור, עוד היא אינה שמחה שלימה שלא זכה העולם להשתמש באותה האורה, אמר רבי יהודה בר סימון אותה האורה שנבראת ביום הראשון היה אדם מביט בה מסוף העולם ועד סופו, כיון שצפה הקב"ה בדור המבול וכדור הפלגה גזזה לצדיקים לעתיד לבא, הה"ד (משלי ד) ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום, מתיבין ליה והכתיב (בראשית א) ויהי ערב ויהי בוקר אמר להם עוד אינה שמחה שלימה שכל מה שנברא ביום ראשון עתידין לבלות שנאמר (ישעיה נא) כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה, אתיבין ליה והכתיב ויהי ערב ויהי בוקר יום ב' יום ג' יום ד' יום ה' יום ו', אמר להם עוד אינה שלימה שכל מה שנברא בששת ימי בראשית צריכים עשייה כגון החרדל צריך למתוק החטים צריכים להטחון, התורמוסין צריכין לימתק, מתיבין ליה והכתיב (בראשית לט)

שנאמר ויגרש את האדם (בראשית ג) הוי שלא עמד בצווי שעה אחת, א"ר יהודה בן פדיה מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון שאתה לא יכול לעמוד בנסיוןך אפילו שעה אחת והרי בניך משמרין כל המצות שנתנו להם ועומדין בהן אחד מהם עומד ונוטע מעדר מנכש מזמר שורה ומשקה ורואה פירות נטיעות מבכרות וקופץ ידו ואינו טועם מהם לקיים מה שנאמר שלש שנים יהיה לכם וגו' ואדם הראשון נאמר לו מזה אכול ומזה לא תאכל ולא יכול לעמוד בצויו אפילו שעה אחת אלא כמו שנאמר ותתן גם לאישה עמה ויאכל, ובניך נצטוו את זה תאכלו ואת זה לא תאכלו, וביותר כשיבא אדם מישראל ליקח בהמה שה או עז או כבש שוחט ומפשיט ומכניס ידו ובודק הריאה ונמצא טריפה מניחו ואינו אוכלו, הוי אומר כל אמרת ה' צרופה וגו', לפיכך לא נצטווה אדם הראשון לפי שגלוי וידוע לפניו שאינו יכול לשמור מצות הרבה שהרי מצוה אחת נצטווה ולא עמד בה אבל ישראל כמה מצות נתן להם הקב"ה והם משמרין לפיכך הרבה להם תורה ומצות ואמר להם את זה תאכלו ואת זה לא תאכלו, את הגמל ואת הארנבת ואת השפן והחזיר ד"א את הגמל זה בבל שנאמר (שם/תהלים/קלז) בת בבל השדודה אשרי שישלם לך את גמולך וגו' את הארנבת זו מדי שעשתה את ישראל פאה והפקר להשמיד להרוג ולאבד את כל וגו' וכן היתה אשתו של תלמי המלך שמה ארנבת, את השפן זו יון שהשפילה את התורה מפי הנביאים שנאמר (עמוס ח) הנה ימים באים נאם ה' והשלחתי רעב וגו' וכתוב ונעו מים עד ים וגו', כיצד הקב"ה מוציא כרוז לעתיד לבא ואומר כל מי שעוסק במצוה פלונית יבא ויטול שכרה, אז באים העכ"ם ואומרים תנו לנו שכרנו שאנחנו עשינו מצוה, אמר להם הקב"ה כל מי שקיים את התורה יבוא ויטול שכרה.

כבר היה לעולמים.

(ט) ויהי ביום השמיני רבי תנחומא ורבי חייא רבה ורבי ברכיה בשם רבי אלעזר אמר כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צרה רבי שמואל בר נחמני בשם רבי נתן אמר המדרש הזה עלה בידנו מן הגולה כל מקום שנאמר ויהי בימי לשון צרה, וחמשה הם, ויהי בימי אמרפל (בראשית יד) מה צער היה שם עשו מלחמה להרוג לאברהם אבינו שנאמר עשו מלחמה, משל לאוהבו של מלך שנכנס למדינה ובשבילו היה המלך נזקק לכל אותה מדינה, באו ונזדווגו לו בדברים, וכשרצה ללכת אמרו לו הכל וי שאין המלך נזקק למדינה עוד כשהיה, כך אברהם אוהבו של הקב"ה היה שכך כתיב בו זרע אברהם אוהבו (ישעיה מא) וכתוב ונברכו בך כל משפחות האדמה (בראשית יב), וכשבאו המלכים ונזדווגו לו אמרו הכל וי שאין הקב"ה נזקק לעולם כמו שהיה שבעבורו היה נזקק לעולם, וזש"ה ויבוא אל עין משפט (שם/בראשית/יד) אמר רבי אחא לא בקשו להזדווג אלא לגלגל עינו של עולם, אמרו עין שעשת מדת הדין בעולם בקשו לסמותה, הוא קדש הוא כתיב כלומר הוא שקידש שמו של הקב"ה וירד לכבשן האש, כשראו הדברים כך צווחו ויהי בימי אמרפל מלך שנער, ויהי בימי אחז בן יאשיהו מלך יהודה (ישעיה ז) מה צרה היה שם זה שאמר הכתוב ארם מקדם ופלשתים מאחור וגו' (שם/ישעיה ט"ו) משל למלך שמסר את בנו לפדגוג והיה הפדגוג שונא אותו אמר אם אני הורג אותו ומתחייב הריגה אלא הריני מושך מחייתו ממנו והוא מת מאליו, כך אמר אחז הרשע אם אין גדיים אין תישים אם אין צאן אין רועה היכן העולם, כך אמר אם אין קטנים אין גדולים, אם אין גדולים אין תלמידים, ואם אין תלמידים אין חכמים, אם אין תורה אין בתי כנסיות ובתי מדרשות, ואם אין בתי כנסיות ובתי מדרשות אין הקב"ה משרה שכינתו בעולם, מה עשה עבר על כל בתי כנסיות ובתי מדרשות וסגר אותם זש"ה צור תעודה חתום תורה בלמודי (ישעיה ח) וכשראו כך התחילו הכל צווחין ווי שיתחרב העולם כשבטלו התורה זו היה בימי אחז, ויהי בימי יהויקים בן יאשיהו (ירמיה א) מה צרה היתה שם ראיתי את הארץ והנה תהו ובהו אל השמים ואין אורם, משל לכתבים של מלך שהובאו למדינות המלכות בכל מדינה ומדינה שהובאו לידם היו הכל עומדין על רגליהם ופורעין את ראשיהם וקוראין אותם באימ' וברתת ובזיע, וכשהובאו למדינתו של מלך קרעו אותם ושרפום, כך עשו ישראל כששולח הקב"ה שלוחו לא"ה הם עושים תשוב' ומתכסים בשק וצמים כמו שעשו אנשי נינה שנאמר (יננה ג) מטעם המלך וגדוליו וגו' אד"ל מי שהיתה בביתו קורה אחת או אבן אחת מגזל הורס הבית ומוציאו ומשיב הגזל, ובשביל זה היה מתירא יונה להנבא דאמר רבי טרפון ממונה היה הדג וכו', וא"ה מתיראין לפני הקב"ה וקרובים לתשובה וישראל קשי עורף, וזה שאמר הכתוב ויהי כקראו יהודי שלש דלתות וארבעה (ירמיה לו) כלומר קרא ד' פסוקים ובפסוק החמישי קרא היו צריה לראש וגו' (איכה א) וכתוב ויקרעה בתער הסופר והשליך על האש עד תום כל המגלה (ירמיה לו), כשראו כך התחילו הכל צווחין וי על הגזרה התלויה עלינו, האחרת ויהי בימי אחשורוש מה צרה היתה שם להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים (אסתר ג) משל למלך שהיה לו כרם והיו לו שלשה שונאים, מה עשו האחד מקטף בעוללות והשני מזבז באשכולות והשלישי מעקר בגפנים, המלך הוא מלך מלכי המלכים הקב"ה, הכרם שלו הוא ישראל שנאמר (ישעיה ה) כי כרם ה' צבאות בית ישראל השלשה שונאים שלהם הם פרעה נבוכדנצר והמן פרעה התחיל מקטף בעוללות שנאמר (שמות א) כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, נבוכדנצר מזבז באשכולות שנאמר (ירמיה כט) החרש והמסגר החרש מהו אלו שמתפללין תפלת חרש בלחש ונוצחין בתפלתן לכל עכ"ם. המסגר שכל עכ"ם באין במסגר מלפניהם ובורחין שהן מסגירין לכל העכ"ם. ובא נ"נ = נבוכדנצר = לכולתם וכילה החרש והמסגר והגלם, בא המן הרשע עוקר בגפנים שנאמר (אסתר ג) להשמיד להרוג ולאבד, התחילו הכל צווחין וי והתאבלו לפני המקום, ויהי בימי שפוט השופטים (רות א) היה שם רעב, ואיזו צרה גדולה מן הרעב, ומנין שהיה רעב שנאמר (שם/רות א') ויהי רעב בארץ, ולמה היה רעב לפי שישראל והדיינים לא היו דנין דין אמת שנאמר ויהי בימי שפוט השופטים, אנו מוצאים הוא שמורה הרשעים, כמו הוא דתן ואבירם, הוא אחשורוש, הוא אחז, כן השופטים, ולפי שהיו השופטים רשעים ואין דנין דין אמת לאמתו היה רעב בארץ ולמה הדבר דומה למדינה שהיתה חייבת מס למלך שלח גבאים לגבותה עמדו בני המדינה הכו את הגבאים ותלאום הדין שהיו הם חייבין שמינו בהם דיינים אחרים או המלך עשו הם בגבאין, כך היו עושין באותו זמן שאלימלך שופט היה בשופטים והוא איש זרוע ואנשים רבים תחת ידו והיה רואה הצרה והרעב ולא היה מזהיר